

ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ · УРОК 12

Німеччина в 20-х – 30-х рр.

Міні-презентація · матеріал уроку без тестів

Матеріал уроку

Урок 12. Німеччина в 20-х–30-х рр.
Веймарська республіка і нацистська
диктатура

Головна думка

Веймарська республіка поєднувала демократичну конституцію з тяжкою спадщиною війни та Версаля. Криза 1929–1933 рр. підірвала підтримку демократії й відкрила шлях НСДАП. Після призначення Гітлера канцлером нацисти швидко ліквідували політичні свободи й створили диктатуру.

Після уроку учні мають уміти

характеризувати Веймарську конституцію; пояснювати кризи 1923 і 1929–1933 рр.; простежувати шлях НСДАП до влади; визначати основні риси нацистської ідеології та режиму.

Джерельна основа

І. Я. Щупак, «Всесвітня історія. 10 клас», § 13, с. 82–89.

1. Веймарська конституція 1919 р.

Елемент Зміст

Права людини Свобода слова, преси, зборів і об'єднань; визнання приватної власності, профспілок та колективних договорів.

Вибори Загальне, рівне виборче право для чоловіків і жінок з 20 років.

Форма держави Республіка, федеративний устрій земель.

Рейхстаг Головний законодавчий орган.

Президент Обирався на 7 років, мав широкі повноваження, призначав уряд, був верховним головнокомандувачем.

Конституцію ухвалили 31 липня 1919 р. Вона створила демократичні інституції, але широкі президентські повноваження згодом стали одним із каналів послаблення парламентського правління.

2. Версальські обмеження

- Втрата частини територій і всіх колоній; Саар опинився під особливим режимом.
- Репарації — 132 млрд золотих марок.
- Армія обмежувалася 100 тис. військових.
- Заборонено важку артилерію, танки, підводні човни та військову авіацію.
- Рейнська зона демілітаризувалася.

Політичний наслідок. Версаль став важливим джерелом реваншистських настроїв, які використовували антидемократичні сили.

3. Криза 1923 р. і «півний путч»

Явище Зміст

Рурська криза У січні 1923 р. Франція й Бельгія окупували Рур через невиконання репараційних платежів.

Гіперінфляція У серпні–листопаді 1923 р. ціни зросли приблизно у 854 тис. разів; курс долара досяг близько 4,7 трлн марок.

8 листопада 1923 НСДАП на чолі з А. Гітлером спробувала здійснити переворот у Мюнхені — «півний путч».

Наслідок Путч провалився, але нацистський рух отримав загальнонаціональну відомість.

4. Стабілізація 1924–1929 рр.

Після запровадження плану Дауеса до Німеччини надійшли значні американські кредити. Це сприяло модернізації промисловості й фінансовій стабілізації.

- У 1928 р. обсяг промислового виробництва перевищив довоєнний приблизно на 8 %.
- Німеччина повернулася на друге місце у світі за промисловим потенціалом після США.
- У квітні 1925 р. президентом став Пауль фон Гінденбург.

Суперечність стабілізації. Економічне відновлення значною мірою залежало від іноземних, передусім американських, кредитів. Тому світова криза швидко вдарила по Німеччині.

5. Велика депресія і політична радикалізація

До початку 1933 р. безробіття наблизилося до 9 млн осіб — приблизно половини найманих працівників. Мільйони виборців втрачали довіру до традиційних партій.

Вибори / подія Результат

1930 р. НСДАП отримала 107 мандатів після 6,5 млн голосів;
СДПН — 143, комуністи — 77, Центр — 68.

Вибори / подія Результат

Президентські П. Гінденбург переміг А. Гітлера та Е. Тельмана.

вибори 1932

Липень 1932 НСДАП — 230 місць; СДПН — 133; КПН — 89; Центр — 75.

Листопад 1932 НСДАП втратила близько 2 млн голосів і мала 192 місця; СДПН — 121, КПН — 100.

30 січня 1933 Гінденбург призначив Гітлера рейхсканцлером.

Ліві партії разом мали значну підтримку, але гостра ворожнеча між соціал-демократами й комуністами унеможливила створення єдиного антинацистського фронту.

6. Основні положення нацистської ідеології

Ідея Зміст

Расова ієрархія Проголошення «арійців» вищою расою; расизм і антисемітизм.

Образ ворога Пошук внутрішніх і зовнішніх «винуватців» проблем Німеччини.

Реваншизм Відмова від Версальських обмежень і прагнення перегляду кордонів.

«Життєвий Ідея територіального розширення, передусім на Схід. простір»

Культ сили Насильство і війна подавалися як допустимі засоби політики.

Фюрер-принцип Безумовне підпорядкування вождю.

Антисемітизм у державній політиці. У 1935 р. расові закони позбавили євреїв частини громадянських прав і державних посад, забороняли змішані шлюби. 9–10 листопада 1938 р. відбувся масовий єврейський погром, що засвідчив подальшу радикалізацію переслідувань.

7. Як демократію ліквідували у 1933–1934 рр.

Дата Крок

1 лютого 1933 Розпуск рейхстагу.

27–28 лютого Пожежа рейхстагу; наступного дня надзвичайний декрет призупинив основні громадянські свободи.

Дата Крок

5 березня Нові вибори; мандати 81 комуністичного депутата згодом анульовано.

23 березня Закон про надзвичайні повноваження уряду фактично позбавив парламент законодавчої самостійності.

1933 Заборона КПН, СДПН, незалежних профспілок, а потім усіх інших партій.

2 серпня 1934 Після смерті Гінденбурга Гітлер об'єднав повноваження президента і канцлера; армія склала присягу особисто йому.

19 серпня 1934 Плебісцит: за об'єднання повноважень, за даними підручника, проголосувало 89,9 %.

8. Механізми нацистської диктатури

Сфера Інструменти

Пропаганда Міністерство пропаганди Й. Геббельса, контроль преси й радіо, масові ритуали, спалення небажаних книжок.

Молодь Гітлер'югенд — понад 8 млн; Союз німецьких дівчат — понад 9 млн учасниць.

Праця Німецький трудовий фронт замість незалежних профспілок; у джерелі згадано близько 23 млн членів.

Репресії Гестапо, СА, СС, СД; концтабори Дахау, Бухенвальд, Заксенгаузен. На початок 1939 р. — понад 300 тис. політичних в'язнів.

Економіка Державне регулювання, громадські роботи, мілітаризація; з 1936 р. — прискорена підготовка господарства до війни.

9. Хронологія

Дата Подія

31 липня 1919 Веймарська конституція.

1923 Рурська криза, гіперінфляція, «півний путч».

1924–1929 Економічна стабілізація.

1929–1933 Велика депресія і різке зростання безробіття.

30 січня 1933 Гітлер — рейхсканцлер.

23 березня 1933 Надзвичайні законодавчі повноваження уряду.

1934 Оформлення особистої диктатури Гітлера.

1935 Расові закони.

Дата Подія

9–10 листопада Масовий єврейський погром.

1938

10. Запитання для закріплення

1. Які демократичні права закріплювала Веймарська конституція?

(§13, с. 82)

2. Чому Версальський договір був джерелом політичної

нестабільності? (§13, с. 82–83)

3. Що спричинило гіперінфляцію й кризу 1923 р.? (§13, с. 83–84)

4. Чому Велика депресія посилила НСДАП? (§13, с. 85–86)

5. Назвіть основні елементи нацистської ідеології. (§13, с. 86–87)

6. Якими кроками у 1933–1934 рр. нацисти ліквідували

демократію? (§13, с. 87–88)

7. Які інституції забезпечували пропаганду, контроль і репресії?

(§13, с. 88–89)

Картографічний орієнтир

Знайдіть Рур, Рейн, Саар, Польщу й Чехословаччину. Зіставте карту з реваншистськими вимогами та нацистською ідеєю «життєвого простору».